

længe der kun er Tale om en raadgivende Myndighed, kan han ordne Sagen ad Anordningens Wei, saa maatte han jo kunne ordne hele Kirkens Forsatning ad Anordningens Wei. Den ærede Minister sagde overfor min Bemærkning, om hvad der laa i den Udtalelse i Forestillingen til Kongen, at der kan tilforordnes andre Medlemmer til dette Raad, at det ikke var hans Tanke, at det ikke skulde ske ved Valg, men kun, at det skulde ske ad Anordningens Wei; altsaa har han netop sagt, at han vil vedblive at udvide dette Raad ad Anordningens Wei. Er det saa ikke Bligt her at optræde derimod og sige: Det gaar ikke an, det strider imod Grundlovens klare og bestemte Ord; thi den siger, at Kirkens Forsatning skal ordnes ved Lov. Jeg skal her iøvrigt ikke paany komme nærmere ind paa Spørgsmaalet, om hvorvidt dette er overensstemmende med administrativ Vedtægt, eller hvorvidt det er grundlovsmæssigt eller ikke — det har min ærede Medforespørger (M. S. Larsen) nys saa klart og bestemt udviklet, at det behøver jeg ikke at komme ind paa — men jeg skal kun gjøre nogle enkelte supplerende Bemærkninger dertil. Min ærede Medforespørger nævnte Udtalelserne i Landsstinget om det ministerielle Menighedsraad; men han kunde ogsaa have fremhævet de Udtalelser, der fandt Steed om det andet Punkt, som det ærede Medlem for Kjøbenhavns 5te Valgfreds (Goos) fremdrog, nemlig om Landemoderne. Det er de Udtalelser af Clausen og tildels af Lehmann, som jeg igaar fremførte. Man havde ganske vist ikke Noget imod, at Præsterne fremtidig fik Lov til at møde ved Landemoderne, men derimod havde man meget imod det, som dengang syntes at blive Skik, at Ministeren raadspurgte Landemoderne og Biskopperne om Lovgivningsanliggender, saa at Intet kunde komme for Rigsdagen uden at have været for Landemoderne. Noget Sigtende er det jo, som man nu vil gjøre. Det var det, som Clausen udtalte sig imod; han advarede i de stærkeste Udtryk imod Følgerne deraf og udtalte, at, naar man gif den Wei, saa vilde vi tilsidst komme til en virkelig biskoppelig Forsatning, som vilde være meget skadelig for Folket. Det vilde ikke være sømmeligt, at vi ligesom uforsvarende alene ved Regjeringsforanstaltninger uden nogen Beslutning paa Rigsdagen gled over i en Kirkeordning, der saa at sige bannede sig af sig selv. — Endelig fremdrog det ærede Medlem fra Kjøbenhavn (Goos) Anordningen af 2den Oktober 1862. Den havde dog en ganske anden Karakter end de tidligere Bestemmelser, thi disse vare mini-

sterielle Cirkulærer, som for en stor Del vare grundede paa Frivillighed, men Anordningen af 2den Oktober angik et bestemt Forhold, som blev ordnet med bindende Myndighed for alle Vedkommende, og den fandt derfor ogsaa strax, da den fremkom, en albeles afgjort Modstand i dette Thing. Den blev godkendt, sagde det ærede Medlem. Nei, den blev underkendt. (Goos: Af hvem?) Af den lovgivende Magt. (Goos: Hvor og naar?) Det skal jeg strax komme til. Det var det ærede Medlem for Middelfart (Monrad), der som Minister, efter at Sagen først havde været til Forhandling paa Rigsdagen, raadspurgte Landemoderne og Biskopperne og derefter udstedte Anordningen, og han erklærede, at det havde været ham kjært, at denne Anordning havde et lille Punkt, som kun kunde ordnes ved Lov; thi derved kunde Rigsdagen komme til at udtale sin Mening om den. Dette lille Punkt angik et Pengespørgsmaal, der som saadant henhørte til Rigsdagens Behandling. Men hvad var Følgen deraf? Følgen var, at Folkethinget satte hele Anordningen ind i vedkommende Lov. (Monrad: Gjør saaledes nu!) Ja, naar jeg sagde hele Anordningen, er det dog ikke ganske rigtig, der var visse Punkter i Anordningen, som Folkethinget ændrede. Med den nu omhandlede lgl. Beslutning kan det ærede Medlem dog neppe vente, at vi skulle gaa samme Wei. Det saaledes fremkomne Lovforslag blev gjentagne Gange vedtaget i begge Thing; men det havde den mærkelige Skjæbne, at, naar en Minister havde tiltraadt det, gif han af, og den følgende Minister følte sig ikke bunden ved Forgængerens Tilslutning og indstillede det ikke til Kongens Stadfæstelse. Saaledes gif det et Par Gange, og derunder blev den endelige Afgjørelse udsat, indtil Valgmenighedsagen blev paatrængende. Forslaget kom derved ikke frem som en særlig Lov, uagtet det gjentagende var blevet vedtaget af begge Thing som en saadan, men det optoges i andre Love, i Valgmenighedsloven og senere i Loven om Brugen af Kirker. Der foresligger altsaa en saa bestemt Indsigelse fra den lovgivende Magts Side imod at ordne Forholdet ad Anordningens Wei, som vel kan tænkes, og dog var der ikke her Spørgsmaal om en Repræsentation, om et kirkeligt Organ, men blot om, hvorvidt Sognebaandsløjerne skulde have en større Ret end hidtil til at bruge deres Kirker og Kirkegaard, altsaa Noget, der var i langt mindre Forbindelse med Forsatningsagen, og som ganske vist i deres Dine, der i Forsatningsparagrafen kun se Fordringen om en Repræsentation, ikke kunde have Betyd-